

МЕЖІ УНІВЕРСАЛЬНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ

Стаття присвячена дослідженню меж універсальності господарської процесуальної форми. Проведено аналіз загальних рис господарської процесуальної форми та факторів, що обумовлюють розширення функцій судової влади. Особлива увага приділяється критеріям віднесення справ до компетенції суду.

Ключові слова: господарська процесуальна форма, функції суду, судова влада, правовий спір.

Побудова в Україні правової держави вимагає справедливого і своєчасного вирішення правових спорів і повного охоплення судовою юрисдикцією суспільних відносин, що потребують такого втручання. Конституційна вимога щодо поширення влади суду на всі відносини в державі реалізується не тільки шляхом усунення перешкод до правосуддя, але й наданням суду все нових повноважень в системі розподілу влад.

Діяльність господарського суду відбувається в господарській процесуальній формі. Із збільшенням впливу судової влади на суспільні відносини господарська процесуальна форма відчуває необхідність адаптації і разом із тим збереження цілісності та функціональної придатності. Тому становище та діяльність судової влади в суспільстві представляє інтерес для вчених не тільки юристів, але й політологів, соціологів та інших фахівців. Питання функцій господарського суду і процесуальної форми їхнього здійснення висвітлюються в роботах таких вчених, як О. А. Беляневич [1], С. В. Васильєв [2], Б. М. Поляков [3], Д. М. Притика [4], І. Р. Рекецька [5], Ю. С. Сіда [6]. Однак окремі аспекти окреслених понять потребують більш детального розгляду й узгодження.

Метою дослідження є визначення факторів і меж універсальності господарської процесуальної форми.

Сфера господарського судочинства має тенденцію до розвитку, розширення меж застосування та поглиблення впливу на відносини господарювання. Варто погодитись із думкою І. Р. Рекецької, що з метою розв'язання проблем, що виникають внаслідок переходу суспільства до нової суспільно-політичної системи, перед судовою владою постають завдання, що вимагають інших засобів і способів судового контролю [5, с. 16]. Подібна динаміка не є випадковою, вона обумовлюється постійно зростаючими потребами суб'єктів господарювання. Судовий захист набуває оновленого змісту, не обмежуючись вирішенням спорів, вчиняючи інші дії для

забезпечення нормального функціонування економіки. Одним із способів розширення сфери дії господарського процесу є поява в нього нових функцій.

Згідно із конституцією України однією із засад побудови судової системи є спеціалізація. У процесуальній науці поняття спеціалізації визначається як функції відповідних судових установ, визначених в законі у виді компетенції у сфері правосуддя з метою оптимального функціонування всієї системи судів в Україні [7, с. 5–6]. Положення Конституції України знаходять своє втілення в галузевих законодавствах. Так, Господарський процесуальний кодекс України містить статтю 4–1, в якій вказується, що господарські суди розглядають справи про банкрутство в порядку провадження, передбаченому цим кодексом, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Згідно із Законом України від 22.05.2003 р. № 850-IV право на звернення до господарського суду розширене завдяки зверненню для вжиття заходів, спрямованих на запобігання правопорушень, а в Кодексе включено розділ V-1 — «Запобіжні заходи».

Слід зауважити, що тенденція розширення функцій суду властива не лише господарській, а всій судовій юрисдикції. Так, зокрема, результатом переосмислення ролі судової влади в сучасних політичних умовах стало розуміння необхідності активізації діяльності із формування в Україні системи адміністративної юстиції [5, с. 5]. Значна кількість науковців підтримують позицію про існування у судової влади окремої контрольної функції [8, с. 10; 7, с. 29; 9, с. 32–33]. Зауважується також, що визнання і приведення до виконання іноземних судових рішень здійснюється за рамками правосуддя [10, с. 63]. На здійснення контрольних повноважень за рішеннями та діями ряду осіб судами у провадженні щодо неспроможності (банкрутства) вказує С. В. Нікітін [11, с. 4].

© Є. А. Таликін, 2012

Діяльність суду виходить за традиційні межі і все частіше в науці висловлюються ідеї щодо реалізації судами окремих повноважень у сфері правотворчості та існуванні судового права як різновиду позитивного права [12, с. 4–5]. Так, при розгляді сутності та змісту адміністративного судочинства до його основних функцій поряд з функціями здійснення правосуддя, контрольно-наглядовою функцією, функцією нормоконтролю та іншими часто включається «функція здійснення адміністративної правотворчості» [13, с. 12]. Правові реалії сьогодення дають підстави для тез про те, що абсолютизація принципу поділу влади, сутність якої полягає в тому, що правотворчі функції є винятково прерогативою законодавчої влади, а судова діяльність — судової влади, не є доцільною [5, с. 5].

Таким чином, збільшення функцій господарського суду з урахуванням аналогічної динаміки судової юрисдикції в інших сферах суспільного життя свідчить про поступове набуття судом властивостей реальної влади, вплив якої поширюється на всі відносини в державі. У сучасній соціології доводиться, що правосуддя — це особлива державна діяльність, покликана постійно розв'язувати життєві колізії з позиції права, а судова влада може розглядатися як соціальний інститут [6, с. 3, 8]. Тому здійснення судової влади для охоплення всієї різноманітності відносин, що потребують втручання суду, потребує застосування нетрадиційних способів впливу на відносини. Динаміка розширення функцій суду є одним із способів утвердження діяльності судової системи в якості дійсної влади, перетворення її з сукупності судових установ на рушійну силу встановлення справедливості суспільних процесів.

Здійснення різноманітних функцій судової влади з метою упорядкування суспільних відносин на підставі права має місце в передбаченій законом процесуальній формі. Господарська процесуальна форма є однією з основних інтегруючих засад по відношенню до різноманітних способів виявлення судової влади. Різноманітність функцій господарського суду має місце на підставі універсальності господарської процесуальної форми, котра зберігає свою сутність і загальні риси для реалізації усіх функцій, допускаючи лише деяку варіативність.

Тому поряд з обґрунтуванням підстав розширення судових юрисдикцій постає питання адекватності процесуальної форми до здійснення нових функцій. Діалектика взаємних відносин змісту та форми передбачає наявність відповідних структурних зв'язків. При зміні змісту форма має адаптуватися до нових вимог. В іншому випадку стара форма є непридатною й підлягає заміні новою. Отже, господарська процесуальна форма для забезпечення повноцінного виконання нетрадиційних фун-

кцій має бути адаптована або замінена на більш придатний аналог, що призведе до виділення певних функцій з юрисдикції господарського суду.

Відповідні зміни компетенції судів, які спрямовані виключно на збільшення повноважень судових установ, підтверджують привабливість судової форми впливу на суспільні відносини. З проголошенням поширення влади суду на всі відносини у країні, що мало місце в Конституції України, суд навантажується все більшими повноваженнями, виконуючи важливе соціальне призначення неупередженого арбітра. Разом із тим однієї декларації недостатньо для розширення судової влади. Судова форма діяльності володіє реальними властивостями, що обумовлюють її придатність і переважний характер для вирішення інших завдань, окрім розв'язання спорів.

Дослідження факторів, що обумовлюють розширення функцій суду, спрямоване на встановлення статусу суду в суспільстві, удосконалення судової діяльності. Разом із тим важливим аспектом розглядуваного питання є органічність судової діяльності, правосуддя, процесуальної форми. Історичним призначенням суду є вирішення різного роду конфліктів. З розширенням функцій діяльність суду по вирішенню спорів (в широкому розумінні цього поняття) стає не єдиною й загрожує стати неосновним видом діяльності. Однак запорукою ефективності судової діяльності є її цілісність. Збереження цілісності та єдності судової діяльності є основою монолітності та специфіки судової влади, котра, у свою чергу, є невід'ємною складовою розподілу влад у демократичному суспільстві. Тому різноманіття судових функцій не має підіривати єдності судової діяльності й перетворювати її на недоопрацьований аналог виконавчих чи контрольних органів.

Навантаження суду різноманітними завданнями відбувається не довільно, а через ряд причин. Судова форма для вирішення низки питань, коло яких постійно розширюється, виявляється найбільш придатною. Джерела привабливості судової форми полягають в тих специфічних властивостях, котрі їй притаманні. Зокрема, С. Л. Дегтярьов вбачає відмінність судової влади від інших гілок державної влади у такому: судова влада здійснює реакцію на факти, що вже відбулися; неможливість здійснення правосуддя за своєю ініціативою [14, с. 77–78].

Інші автори обґрунтовують специфіку судової правозастосовчої діяльності такими особливостями:

здійснення виключно судами;

винесення правозастосовних рішень іменем України;

розгляд в судових засіданнях конкретних видів юридичних справ;

розгляд справ у суді і прийняття правозастосовних рішень здійснюється в процесуальних формах,

чітко установлених законодавством для конкретних видів юридичних справ [15, с. 15–16].

З позицій соціології права судова влада — це специфічна гілка державної влади, яка проявляється в можливості судових рішень впливати на поведінку індивідів і процеси, що відбуваються в суспільстві, а також судова влада має сприяти розкріпаченню особистості, що проявляється у можливості завжди відстояти свої права в суді [6, с. 5–6].

Т. В. Сахнова визначає такі ознаки правосуддя, як соціальної (державно-владної) діяльності. Це здійснення:

тільки судом;

шляхом розгляду та вирішення справ у судових засіданнях;

у встановленій процесуальній формі [10, с. 20].

М. Н. Марченко доводить, що до особливостей судової влади серед інших належать: формування її для вирішення особливих завдань і здійснення особливих державних функцій; здійснення судової влади не інакше, як у відповідних процесуальних формах і при використанні спеціальних процедур [12, с. 15].

З викладених вище та інших алогічних позицій, висловлених у науці, витікає, що в загальному особливості судової влади розуміються науковцями однозначно, і серед них чільне місце посідає процесуальна форма. Безсумнівно, важливу роль відіграє статус суду як незалежного органа, самостійності якого забезпечується цілим рядом гарантій і є предметом уваги законодавця, теоретиків і практиків — правознавців. Однак цим не вичерпується рушійна сила розширення компетенції суду. Істотне значення має процесуальна форма, яка сама по собі відіграє роль потужного фактора справедливості та своєчасності виконання різноманітних завдань.

У процесуальній літературі доведено, що господарсько-судова форма захисту суб'єктивних прав, незважаючи на подібність із загальносудовою формою захисту цивільних прав, суттєво відрізняється від останньої: встановлена законом для господарського суду форма діяльності найбільш пристосована для розгляду і розв'язання господарських спорів, повною мірою враховує вплив господарського суду на економіку України, а передбачений законом порядок розгляду господарських спорів цілком забезпечує виконання завдань, поставлених перед господарськими судами [4, с. 7]. Крім загальних переваг судової діяльності як способу вирішення завдань, визначених у науковій літературі, слід звернути увагу на ряд інших факторів. Так, не тільки суд, але й інші органи державної влади володіють істотним ступенем самостійності та компетентності, достатньою кількістю гарантій незалежності. Разом із тим саме судовому порядку віддається перевага при розширенні компетенції судів. На користь таких рі-

шень свідчать певні риси процесуальної форми, що створюють оптимальний режим з позицій справедливості та своєчасності прийняття юридично значущих рішень індивідуального характеру.

Важливою властивістю процесуальної форми є загальне становище суб'єктів процесу. У господарському процесі, як і в інших видах судочинства, учасники судового розгляду є рівними у правах, наділяються однаково широкими можливостями для переконання суду. Суд, у свою чергу, є незалежним арбітром, котрий на підставі змагання сторін встановлює істину. Загальний характер має тенденцію до обмеження активності сторін і одночасного розширення прав, можливостей і відповідальності учасників процесу. Отже, істотною особливістю процесуальної форми є не тільки сама по собі рівність учасників процесу, але і їхня дія за правилами змагання перед об'єктивним судом.

Наступною складовою процесуальної форми є наявність системи принципів процедури. Питання принципів господарського процесу є вельми актуальним і викликає підвищений інтерес в умовах сьогодення. Не вдаючись до дискусії про сутність принципів і їхню класифікацію, зауважимо, що принципи закладають правила поведінки суб'єктів процесу, алгоритми прийняття рішень, гарантії досягнення справедливості. У сучасних умовах вельми доречною є позиція тих авторів, які наголошують на необхідності перегляду принципів цивільного й арбітражного процесуального права [17, с. 60] з метою приведення їх у відповідність до високих вимог сучасного судочинства. Опосередковуючи ряд вихідних положень, принципи засновують базу, межі та загальну структуру господарської процесуальної форми.

Також господарську процесуальну форму характеризує спосіб встановлення юридичних фактів — доказування. Під поняттям доказування розуміється розумова і процесуальна діяльність суду й інших учасників господарського процесу, яка спрямована на встановлення істини в конкретній справі та вирішення спору між сторонами [2, с. 66]. Доказування охоплює практично усі способи встановлення фактів, які в повному обсязі доступні тільки в судовій процедурі. Судове доказування як комплексний інститут, що поєднує права й обов'язки суб'єктів доказування, засоби доказування, процедуру надання, дослідження, перевірки й оцінки доказів та інші аспекти, створює унікальні можливості встановлення істини, забезпечує оптимальний розподіл роботи між зацікавленими особами й органом, що вирішує поставлені завдання.

Отже, поряд із загальними рисами, що відрізняють судову діяльність з-поміж інших державно-владних форм діяльності, процесуальна форма відзначається рядом факторів, котрі визначають її специ-

фіку. До таких належать: загальне становище суб'єктів процесу, наявність принципів судочинства, доказування як спосіб встановлення фактичних обставин справи. Вказані риси в сукупності притаманні судовій формі правозастосування і спрямовані на забезпечення справедливості, ефективності та своєчасності вирішення поставлених завдань. Вони значною мірою обумовлюють привабливість господарської процесуальної форми для вирішення різноманітних справ, що, у свою чергу, спрямовує розширення функціональної юрисдикції господарського суду.

Разом із тим універсальність судової форми правозастосовної діяльності не може розглядатися як безмежна. Перевантаження судової влади невластивими функціями не сприятиме якості її діяльності. Досліджуючи ефективність правосуддя, І. А. Приходько називає ряд факторів, що перешкоджають ефективному судовому захисту, зокрема і фактор надлишковості судових функцій (покладення на суд активності, не викликані необхідністю) [18, с. 39].

Традиційно вважається, що судова гілка влади є найбільш «слабкою» серед усіх. Тому слід погодитись із зауваженням К. А. Бабенко про те, що наявність внутрішніх чинників обмеження діяльності судової влади не виправдовує тезу про необхідність пошуку додаткових засобів від «судової деспотії» чи «правління суддів» у системі поділу державної влади [19, с. 15]. Однак відсутність у судової влади апарату виконавців та інших владних атрибутів компенсується специфічними способами впливу на суспільні відносини, сутність яких не має викривлятися для підтримки балансу влади в суспільстві. Тому дотримання меж універсальності господарської процесуальної форми сприяють збереженню судом свого призначення в суспільстві.

Фактори віднесення справи до компетенції суду в науці однозначно не вирішені. Наприклад, О. М. Овчаренко доводить, що критеріями віднесення справи до юрисдикції суду має бути її складність і наявність правового конфлікту [20, с. 9]. Разом із тим не враховано фактора доцільності, оскільки до судових функцій мають бути віднесені тільки ті суспільні проблеми, котрі володіють високим ступенем значущості. Перевантаження судової системи без достатньої потреби не є виправданим.

На нашу думку, нові функції судової влади мають бути додатковими, тобто неосновними. Їхня питома вага в діяльності суду має бути істотно меншою, порівняно з основним видом діяльності — розглядом і вирішенням спорів. Суд як специфічний орган сформувався в суспільстві саме для вирішення правових спорів (конфліктів). Призначення суду обумовлювало поступове формування судової процедури. Особливості спорів в тій чи іншій сфері матеріальних відносин призвели до виділення видів судочинства, їхньої подальшої диференціації.

Правосуддя як діяльність з вирішення спорів є ядром судової влади, без якого вона втратить свою сутність.

Додатковий характер «нових» функцій судової влади проявляється в тому, що вони пов'язані з основною — вирішенням спорів через зв'язок зі спором (конфліктом). Додаткові функції тим чи іншим чином пов'язані з основною, адже вони передують позову, або мають місце після його вирішення, або замість позову. Хоча при виконанні судом додаткових функцій відсутній спір, має місце його сурогат. Якщо позов — це спір наявний, то сурогат — спір можливий, потенційний. Так, зокрема, при застосуванні господарським судом запобіжних заходів потенційно існує можливість конфлікту інтересів заявника та особи, до якої застосовуються запобіжні заходи. Але чи матиме місце між ними спір в юридичному розумінні — ще невідомо. Разом із тим рішення, прийняте при застосуванні запобіжного заходу, може мати юридичні наслідки для сторін у подальшому. Б. С. Бруско констатує, що провадження у справах про неспроможність охоплює типовий конфлікт інтересів учасників конкурсу, пов'язаний з розглядом справи по суті [21, с. 85]. Аналогічна ситуація має місце у провадженні з визнання та виконання рішень третейських судів та іноземних судів, встановленні фактів, що мають юридичне значення, у цивільному процесі тощо. Таким чином, додаткові функції суду опосередковують конфлікт інтересів, який має високий ступінь вірогідності перетворення у правовий спір.

Судова процедура придатна і доцільна в тих випадках, коли існує необхідність в наданні рівного статусу учасникам відносин. Як вже було відзначено вище, особливістю процесуальної форми є рівність сторін, тому форма певним чином компенсує, «вирівнює» положення учасників правового конфлікту. Господарська процесуальна форма не може застосовуватись до випадків, коли один суб'єкт має перевагу перед іншими суб'єктами процесуальних відносин. Тому судова процесуальна форма не може опосередковувати адміністративно-владну діяльність і придатна для відносин за участі держави і владних суб'єктів тільки за умови необхідності «зрівняння» статусу суб'єктів.

Таким чином, на нашу думку, доцільність вирішення певних завдань в господарській процесуальній формі має місце у відносинах, котрі опосередковують конфлікт інтересів, що має високий ступінь вірогідності перетворення у правовий спір і потребують створення умови рівності сторін.

З позицій обґрунтованості застосування судової форми існує певний інтерес в дослідженні тих додаткових функцій, котрими наділений господарський суд на сучасному етапі. Зокрема, у своє-

му дисертаційному дослідженні Б. М. Поляков вказує, що норми, які регулюють процедуру банкрутства, мають свою особливість, яку варто врахувати при застосуванні норм господарського процесуального права. Кожна спроба ігнорувати таку особливість призводить до безладу у правозастосовній діяльності [3, с. 21]. На думку інших авторів, особливістю справ про неспроможність є виконання судом функцій, не пов'язаних зі здійсненням правосуддя, зокрема функцій адміністративного характеру. Тому пропонується обмежити функції суду у провадженні про неспроможність (банкрутство) тільки пов'язаними зі здійсненням правосуддя, а інші покласти на адміністративний орган [22]. Додатково можна зауважити, що відносини банкрутства не мають у своїй основі конфлікту інтересів, оскільки всі спори з приводу прав і обов'язків боржника і кредиторів вирішуються судом окремо в позовному провадженні. За своєю сутністю відносини неспроможності (банкрутства) наближаються до виконавчого провадження, котре здійснюється виконавчими органами, і лише в окремих випадках рішення про хід провадження приймаються судом. Відносини банкрутства мають місце між суб'єктами господарювання, котрі володіють рівним правовим статусом і можливостями, і не потребують штучної координації становища учасників.

Викладені позиції заслуговують на увагу. Навантаження господарських судів виконанням адміністративних за своєю сутність повноважень у провадженні з банкрутства не є виправданим. Слід скоротити участь судді у процедурі банкрутства до необхідного мінімуму. Звичайно, більш конкретні пропозиції можуть бути висловлені тільки після ґрунтовного дослідження процесуальної діяльності господарського суду у справах щодо неспроможності (банкрутства). Однак надлишковість втручання суду у відносини банкрутства, які з успіхом можуть опосередковуватися адміністративними органами, очевидна.

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що підвищення ролі судової влади призводить до розширення функцій господарських судів. Реалізація функцій впливу на суспільні відносини відбувається в господарській процесуальній формі, котра володіє для цього достатнім ступенем універсальності. Універсальність господарської процесуальної форми, її придатність для вирішення різноманітних завдань визначається загальним становищем суб'єктів процесу, наявністю системи принципів судочинства, застосуванням доказування як способу встановлення фактичних обставин справи. Однак з метою уникнення перевантаження господарських судів надлишковими функціями і збереження цілісності й основного призначення судової влади, доцільність вирішення певних завдань в господарській процесуальній формі

має місце тільки у відносинах, котрі опосередковують конфлікт інтересів, що має високий ступінь вірогідності перетворення у правовий спір, і потребують створення умови рівності сторін. З огляду на дотримання доцільності застосування господарської процесуальної форми слід звернути увагу на скорочення обсягу втручання суду у відносини банкрутства.

Список використаної літератури

1. Беляневич О. А. Проблема превентивного захисту прав в господарському судочинстві та його меж / О. А. Беляневич // Українське комерційне право. — 2011. — № 11. — С. 27–36.
2. Васильев С. В. Хозяйственное судопроизводство Украины : учеб. пособие / С. В. Васильев. — Харьков : Эспада, 2002. — 368 с.
3. Поляков Б. М. Правовые проблемы регулирования несостоятельности (банкротства) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04 / Б. М. Поляков. — Донецк, 2003. — 436 с.
4. Притика Д. М. Організаційно-правові засади становлення і діяльності господарських судів України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.10 / Д. М. Притика. — Х., 2003. — 409 с.
5. Рекецька І. Р. Судова влада в контексті демократичної трансформації українського суспільства : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Конституційне право» / І. Р. Рекецька. — Одеса, 2003. — 16 с.
6. Сіда Ю. С. Судова влада в умовах трансформації українського суспільства : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. соц. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право» / Ю. С. Сіда. — Х., 2005. — 22 с.
7. Бурак О. В. Організаційно-правові засади діяльності спеціалізованих судів в контексті європейських стандартів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судоустрій, прокуратура та адвокатура» / О. В. Бурак. — К., 2010. — 20 с.
8. Абросимова Е. Б. Судебная власть: конституционно-правовые аспекты : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право» / Е. Б. Абросимова. — М., 1991. — 20 с.
9. Цихоцкий А. В. Теоретические проблемы правосудия по гражданским делам / А. В. Цихоцкий. — Новосибирск : Наука, 1997. — 392 с.
10. Зайцев Р. В. Признание и приведение в исполнение в России иностранных судебных актов / Р. В. Зайцев. — М. : Волтерс Клувер, 2007. — 208 с.
11. Никитин С. В. Судебный контроль за нормативными правовыми актами в гражданском и арбитражном процессе : монография / С. В. Никитин. — М. : РАП, 2010. — 304 с.

12. Марченко М. Н. Судебное правотворчество и судебское право / М. Н. Марченко. — М. : Проспект, 2011. — 512 с.

13. Уткин Д. В. Административное производство в современном правовом государстве : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право» / Д. В. Уткин. — Воронеж, 2004. — 24 с.

14. Дегтярев С. Л. Реализация судебной власти в гражданском судопроизводстве: теоретико-прикладные проблемы / С. Л. Дегтярев. — М. : Волтерс Клувер, 2007. — 376 с.

15. Дума В. В. Правозастосовча діяльність та форми її здійснення : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень» / В. В. Дума. — К., 2010. — 24 с.

16. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теретические начала и основне институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.

17. Шерстюк В. М. Право быть заслушанным — принцип гражданского процессуального права / В. М. Шерстюк // Заметки о современном гражданском и арбитражном процессуальном

праве : сб. науч. тр. / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2004. — С. 57–63.

18. Приходько И. А. Доступность правосудия в арбитражном и гражданском процессе. Основные проблемы : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.15 / И. А. Приходько. — М., 2005. — 408 с.

19. Бабенко К. А. Принцип поділу державної влади та сучасні проблеми його реалізації в Україні (конституційно-правовий аналіз) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / К. А. Бабенко. — К., 2004. — 19 с.

20. Овчаренко О. М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судоустрій, прокуратура та адвокатура» / О. М. Овчаренко. — Х., 2007. — 30 с.

21. Бруско Б. С. Категория защиты в российском конкурсном праве / Б. С. Бруско. — М. : Волтерс Клувер, 2006. — 200 с.

22. Большова А. К. Специализированные банкротные суды: Быть или не быть? / А. К. Большова // ЭЖ-Юрист. — 2000. — № 9. — С. 3–5.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2012 р.

УДК 330.14:346

Т. С. Гудіма,

*старший викладач,
Східноукраїнський національний
університет ім. Володимира Даля,
м. Луганськ*

ВЕНЧУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

Розглянуто стан вітчизняного законодавства, що регулює венчурні правовідносини, запропоновано шляхи його вдосконалення. Обґрунтовано необхідність закріплення поняття «венчурна діяльність» в Господарському кодексі України.

Ключові слова: венчурна діяльність, венчурний фонд, інноваційна компанія, венчурне інвестування.

При становленні держави на інноваційний шлях розвитку важливого значення набуває венчурна діяльність, в ході якої венчурні фонди, використовуючи відповідні фінансові інструменти, здійснюють залучення тимчасових вільних коштів приватних інвесторів з подальшим спрямуванням їх у розвиток новостворюваних підприємств.

Виходячи з міжнародного досвіду формування венчурних відносин, під венчурною діяльністю прийнято називати діяльність з інвестування коштів в інноваційні (високотехнологічні) підприємства, що знаходяться на початковій стадії розвитку [1, с. 8]. В Україні жоден з нормативних актів, регулюючих відносини у сфері венчурної діяльності, зокрема За-

© Т. С. Гудіма, 2012